

Nr 251.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1939 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder beträffande villkorligt dömda personer även som frigivna fångar.

(3:e avd.)

I anslutning till sin i årets statsverksproposition under andra huvudtiteln, punkt 46, gjorda framställning har Kungl. Maj:t i proposition nr 87, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden den 17 februari 1939, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för skyddskonsulentorganisationen, att gälla tills vidare från och med den 1 januari 1940,

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med den 1 januari till och med den 30 juni 1940,

dels ock under andra huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa

1) till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar ett förslagsanslag av 55,000 kronor,

2) till Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader ett förslagsanslag av 31,500 kronor,

3) till Övervakning av villkorligt dömda ett förslagsanslag av 92,500 kronor,

4) till Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl. ett förslagsanslag av 7,500 kronor,

5) till Understöd åt verksamhet för villkorligt dömda och för frigivna fångar m. fl. ett anslag av 66,500 kronor.

Inledning.

Inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga hava avgivit betänkanden med förslag till *dels* lag om villkorlig dom m. m. (stat. offentl. utredn. 1937: 38) *dels ock* lag om villkorlig frigivning m. m. (stat. offentl. utredn. 1938: 25).

I propositionen nr 86 har Kungl. Maj:t i anslutning till förstnämnda betänkande framlagt förslag till lag om villkorlig dom, lag om särskild förundersökning i brottmål samt vissa andra därmed sammanhängande lagförslag. Nu nämnda förslag innebära en viss utvidgning av den villkorliga domens tillämplighetsområde samt dessutom att domstolarna erhålla befo-

genhet att förbinda den villkorliga domen med föreskrifter av olika slag, vilka den dömden har att iakttaga under prövotiden. I den mån det med hänsyn till den dömdes ungdom, sinnesbeskaffenhet, omgivning eller levnadssätt och tidigare vandel finnes påkallat för hans tillrättaförande skall sålunda kunna åläggas honom *att* ställa sig till efterrättelse särskilda bestämmelser beträffande hans utbildning, arbetsanställning eller vistelseort, *att* avhålla sig från bruk av rusdrycker, *att* underkasta sig behandling å sjukhus, alkoholistanstalt eller annan anstalt *eller att* underkasta sig inskränkning i förfogandet över arbetsförtjänst eller andra tillgångar. Där det finnes lämpligt, må ock meddelas föreskrift därom att den villkorligt dömden bör söka iakttaga vad i domen bestämts om tid och sätt för gäldandet av ersättning för skada som uppkommit genom brottet. Då föreskrift meddelas i något av nu nämnda avseenden, skall den dömden alltid ställas under övervakning. Även eljest skall, liksom enligt gällande lag, den som erhåller villkorlig dom, vilken ej avser förvandlingsstraff för böter, i regel ställas under övervakning. Beträffande förundersökning, varom bestämmelser nu äro meddelade i lagarna angående villkorlig straffdom, om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga och om ungdomsfängelse, föreslås, att bestämmelserna sammanföras i en lag samt att förundersökning blir obligatorisk i något större omfattning än för närvarande.

I förevarande proposition (nr 87) upptager Kungl. Maj:t till behandling spörsmål av organisatorisk och ekonomisk innebörd i samband med den föreslagna nya lagstiftningen om villkorlig dom. Härvid utgår Kungl. Maj:t från de sakkunnigas förslag i betänkandet om villkorlig dom med de ändringar, som detta förslag underkastats i det senare avgivna betänkandet om villkorlig frigivning. Samtidigt upptagas även till behandling de sakkunnigas förslag med avseende å tillsynen över villkorligt frigivna och eftervården över huvud å frigivna fångar, enär den föreslagna organisationen avses bliva gemensam för samtliga nu nämnda ändamål.

Nuvarande organisation.

Till belysande av omfattningen av ifrågavarande instituts användning och nuvarande organisatoriska förutsättningar må nämnas följande.

År 1932 beräknades antalet förundersökningar för villkorlig dom till minst 1,200 om året. Antalet antages numera vara större. Omkring en tredjedel av förundersökningarna utföres av tjänstemän eller styrelseledamöter i skyddsföreningar. År 1936 förordnades om övervakning beträffande 1,571 personer, motsvarande 79 % av hela antalet under nämnda år villkorligt dömda. Antalet villkorligt dömda, som på en gång stå under övervakning, har uppskattats till omkring 4,000, medan i medeltal omkring 2,000 personer äro intagna i rikets fångvårdsanstalter. Närmare en tredjedel av övervakningarna läres utföras av skyddsföreningsfunktionärer, diakoner, tjänstemän

i samhällets socialvård samt funktionärer i frälsningsarmén. Ej sällan förordnas — särskilt på landet — präster, folkskollärare och fjärdingsmän till övervakare. Även kommunala förtroendemän åtaga sig i stor utsträckning att vara övervakare.

Under senare år ha vidare mellan 100 och 200 personer årligen villkorligt frigivits. Tillsynsuppdrag har i förhållandevis stor utsträckning givits åt fjärdingsmän och andra polismän, skyddsföreningstjänstemän samt präster. Enligt de sakkunnigas förslag skulle antalet villkorliga frigivningar komma att avsevärt ökas.

En viss ledning av förundersöknings- och övervakningsverksamheten ävensom av eftervården över huvud beträffande frigivna fångar utövas för närvarande av fångvårdsstyrelsen. Fångvårdsstyrelsens befattning med förundersökningar och övervakningar har emellertid till följd av brist på arbetskraft väsentligen blivit av formell natur. Hjälpverksamheten för frigivna fångar utövas till viss del genom den till styrelsen anknutna centralföreningen till stöd för frigivna. Denna förening, i vilken fångvårdsstyrelsens chef är ordförande, skall i samverkan med fångvården och med andra skyddsföreningar bereda frigivna fångar moraliskt stöd och utväg till försörjning.

Enligt arbetsordning för fångvårdsstaten skola tjänstemännen vid fängelserna taga viss befattning med eftervård åt frigivna fångar. För denna eftervård finnes dessutom ett särskilt organ i den anstaltsnämnd, som skall finnas vid varje centralfängelse ävensom vid annan anstalt beträffande vilken fångvårdsstyrelsen så förordnar. Det åligger nämnden bl. a. att vidtaga åtgärder för att bereda utkomst åt intagen, som skall lämna anstalten samt att eljest hjälpa och stödja honom.

I alla län utom Stockholms och Västerbottens finnas dessutom frivilliga organ i form av skyddsföreningar, anslutna till svenska skyddsförbundet. Stockholms län utgör emellertid jämte Stockholms stad verksamhetsområde för den jämväl till skyddsförbundet anslutna föreningen skyddsvärnet i Stockholm. Skyddsföreningarna ägna sig, i större eller mindre utsträckning, åt förundersökningar, övervakningar över villkorligt dömda, eftervård åt frigivna fångar samt förebyggande och eftervårdande verksamhet för lösdrivare, alkoholister och andra med dem jämförliga hjälpbehövande. Svenska skyddsförbundet för sedan tio år tillbaka genom skyddsvärnet i Stockholm ett centralregister, från vilket de till förbundet anslutna föreningarna och deras organ erhålla uppgifter om åtgärder som vidtagits av föreningarna till hjälp och stöd åt frigivna fångar m. fl.

De sakkunnigas förslag.

De sakkunnigas förslag innebär, att ett antal tjänstemän, benämnda *statens skyddskonsulenter*, och assistenter åt dem skulle anställas för att tillhandagå inom skyddsverksamheten, varje konsulent för visst distrikt.

Härigenom skulle åstadkommas en fast organisation över hela riket av personer, kompetenta att leda och kontrollera denna verksamhet i dess olika former.

Konsulenterna skulle skaffa sig ingående kännedom om arbetsförhållanden och vårdmöjligheter i sitt distrikt och i detta syfte skaffa sig ombud ute i orterna. De skulle tillhandagå domstolarna med upplysningar av betydelse för tillämpning av lagen om villkorlig dom samt öva uppsikt över övervakare och förundersökare och i mån av tid själva åtaga sig dylika uppdrag. De skulle vidare lämna anvisning å lämplig arbetsanställning för dömda eller frigivna eller å hem eller anstalt, där de kunde erhålla vård m. m. En närmare redogörelse för de sakkunnigas förslag i denna del återfinnes å sid. 7 och 8 i propositionen.

Skyddskonsulenterna förutsättas kunna anlitas även för andra uppgifter, t. ex. för att taga befattning med den grupp av asociala, som plägar kallas de arbetsskygga, samt för alkoholistvården och ungdomsvården.

I betänkandet om villkorlig dom föreslogs antalet skyddskonsulenter till 12 jämte en befattningshavare för Gotland, där konsulentåliggandena ansågos kunna skötas såsom bisyssla. Enligt det senare avgivna betänkandet om villkorlig frigivning borde antalet konsulenter med heltidstjänst ökas till 17, vartill skulle komma en motsvarande befattningshavare för Gotland samt 4 assistenter. Konsulenterna och deras assistenter, som skulle sortera under fångvårdsstyrelsen, föreslogos uppförda i 22:a resp. 18:e lönegraden å extra stat. För motsvarande befattningshavare på Gotland beräknades ett årsarvode av 1,200 kronor. Den föreslagna konsulentorganisationen beräknades medföra en årlig kostnad av omkring 218,000 kronor inklusive kostnader för lokaler, resor och expenser.

De sakkunniga ha vidare föreslagit, att arvodet till övervakare över villkorligt dömda måtte höjas från nuvarande belopp, 8 kronor för första månaden av övervakningstiden och 2 kronor för var och en av de följande, till de belopp som gällde före den 1 juli 1933 eller till 12 respektive 3 kronor. Därjämte borde domstolen erhålla befogenhet att i vissa fall tillerkänna övervakaren särskilt tilläggsarvode. Konsulenterna beräknades dock utan särskilt arvode kunna i genomsnitt omhänderhava sammanlagt omkring 500 övervakningsuppdrag. Med hänsyn härtill och till sannolika antalet övervakningsuppdrag efter reformens genomförande uppskattade de sakkunniga kostnadsökningen för övervakningar till 45,000 kronor om året.

Tillsyningsmän över villkorligt frigivna föreslås erhålla arvode och ersättning för resor m. m. efter samma grunder som övervakare över villkorligt dömda. Den årliga kostnaden härför uppskattas till 25,000 kronor. Därvid har hänsyn tagits till det större antal villkorliga frigivningar, som antagits skola föränledas av de föreslagna ändrade reglerna om villkorlig frigivning.

Enligt förslaget till lag om villkorlig dom kan den dömde bland annat åläggas underkasta sig viss utbildning, arbetsanställning eller vistelseort eller

behandling å sjukhus, alkoholistanstalt eller annan anstalt. De sakkunniga ha tänkt sig, att sådant åläggande skall kunna innebära att den villkorligt dömda inackorderas i enskilt hem. I den mån kostnaderna för inackorderingen icke kunde bestridas av den dömda eller hans anhöriga, skulle det allmänna ställa medel till förfogande. De årliga kostnaderna för detta ändamål ha uppskattats till 20,000 kronor. Härutöver beräknas 10,000 kronor för att möjliggöra att den dömda skulle kunna genomgå viss utbildning eller intagas å sjukhus, alkoholistanstalt eller annan anstalt.

Tillika föreslås, att medel ställas till förfogande för att bereda någon gottgörelse åt arbetsgivare, som taga frigivna fångar i sin tjänst omedelbart efter frigivningen, samt för att bereda konsulent möjlighet att lämna tillfällig hjälp med kläder, husrum, mat, respengar m. m. Det för närvarande utgående anslaget till understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd, i gällande riksstat av tillfällig anledning upptaget med 40,000 kronor men eljest utgående med 33,000 kronor, borde för tillgodoseende av de nu nämnda ändamålen höjas till 70,000 kronor. Det syntes emellertid de sakkunniga lämpligt, att detta anslag bleve sammanslaget med de nyssnämnda anslagsbeloppen å respektive 20,000 och 10,000 kronor till ett gemensamt anslag å 100,000 kronor att ställas till fångvårdsstyrelsens disposition.

Den sammanlagda kostnadsökningen enligt sakkunnigeförslaget beräknas till 355,000 kronor för år.

Yttranden över de sakkunnigas förslag.

I vad sakkunnigförslaget avser inrättande av en *k o n s u l e n t o r g a n i s a t i o n* för uppgifter rörande förundersökning, övervakning över villkorligt dömda samt tillsyn över villkorligt frigivna och eftervård åt frigivna fångar över huvud, har det i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de yttranden som avgivits över betänkandena.

I tillstyrkande riktning uttala sig bland andra *samtliga hovrätter*, flertalet av de *häradshövdingar* och *rådhusrätter*, som avgivit yttrande, *fångvårdsstyrelsen*, *medicinalstyrelsen*, *statens inspektör för fattigvård och barnavård*, *överståthållarämbetet*, samtliga *länsstyrelser* utom länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, flertalet *landsfogdar*, *direktören för statens uppfostringsanstalt å Bona*, *Sveriges advokatsamfund*, *föreningen skyddsvärnet i Stockholm* och *Stockholms kyrkliga socialråd*.

I vissa yttranden framträder emellertid en mot den föreslagna organisationen mer eller mindre avvisande inställning, grundad på den uppfattningen att de ifrågavarande uppgifterna skulle bli bättre tillgodosedda genom en utveckling av de existerande frivilliga sammanslutningarna, skyddsföreningarna. I denna riktning uttala sig *svenska skyddsförbundet*, *föreningen skyddsvärnet i Göteborg*, *Östergötlands läns skyddsförening* och *länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohus län*.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har funnit det föreslagna antalet

konsulenttjänster påfallande stort i förhållande till antalet assistenter. Enligt lönenämndens mening skulle en mera tillfredsställande organisation erhållas, om antalet konsulenter väsentligt minskades och assistentantalet i motsvarande mån ökades. Vidare har allmänna civilförvaltningens lönenämnd uttalat, att konsulent- och assistentbefattningarna tills vidare borde inrättas såsom extra ordinarie tjänster i 21:a, respektive 17:e lönegraden.

Statskontoret har för sin del avstyrkt, att för verksamheten från början tillskapades en så fast organisation som de sakkunniga tänkt sig. I stället borde — därest en konsulentorganisation ansåges böra komma till stånd — medel ställas till fångvårdsstyrelsens förfogande för anställande mot lämpligt avpassade arvoden av erforderligt antal konsulenter och assistenter, dock högst till det i betänkandet om villkorlig frigivning föreslagna antalet. Därvid syntes konsulentarvodena böra maximeras förslagsvis till 6,000 kronor för Stockholms stad och möjligen de distrikt där assistent skulle vara erforderlig samt eljest till 5,000 kronor. Assistentarvodena torde böra bestämmas till förslagsvis högst 4,000 kronor.

En närmare redogörelse för yttrandena, i vad de avse skyddskonsulenterna, återfinnes i propositionen å sid. 10—18 samt angående de sakkunnigas förslag i övrigt å sid. 18—21.

Departementschefens ståndpunkt.

Departementschefen har beträffande behovet av den föreslagna konsulentorganisationen anfört följande:

I propositionen med förslag till lag om villkorlig dom har jag framhållit, att övervakningen av de villkorligt dömda, på grund av bristande resurser och svårigheten att finna för dess utövning fullt lämpade personer, mången gång icke blivit så effektiv som önskvärdt vore. Detta omdöme är giltigt även beträffande tillsynen över villkorligt frigivna. Icke heller den verksamhet, som har till syfte att bereda hjälp åt slutligt frigivna fångar vid deras återinträde i samhällslivet, kan anses motsvara de krav som ur kriminalpolitiska och humanitära synpunkter böra uppställas. Det måste anses vara en angelägenhet av stor vikt för motverkande och bekämpande av brottsligheten, att åtgärder vidtagas, som äro ägnade att på de nämnda, varandra närstående områdena åstadkomma bättre förhållanden.

Det förslag till reformering av lagstiftningen om villkorlig dom som framlagts genom nyssnämnda proposition ställer ytterligare fordringar på skyddsverksamheten. Den föreslagna reformen åsyftar bland annat att utveckla den villkorliga domen så att den möjliggör behandling av brottslingar i friare former än genom frihetsstraff och andra frihetsberövande åtgärder. För detta ändamål skall villkorlig dom kunna förenas med föreskrifter för den dömdes beträffande utbildning, anställning, vistelseort m. m. Övervakarnas uppgifter komma härigenom i många fall att bliva mera maktpåliggande än förut. Likaledes kommer differentieringen av behandlingsformerna att göra det än mera betydelsefullt, att förundersökningen lämnar fullständigt och tillförlitligt besked om den tilltalade och om de lämpligaste åtgärderna för hans tillrättaförande.

De sakkunniga ha föreslagit att ett antal statstjänstemän, benämnda statens skyddskonsulenter, ävensom assistenter åt dem skola anställas för

att handhava de ifrågavarande uppgifterna. Förslaget har tillstyrkts i det stora flertalet yttranden. Vissa invändningar däremot ha dock framkommit.

En av dessa grundar sig på den uppfattningen att ändamålet med organisationen skulle bli bättre och likväl billigare tillgodosett, om de uppgifter som tillämnas konsulenterna anförtroddes åt redan befintliga eller nyskapade lokala nämnder med fasta funktionärer. Dessa nämnder borde jämväl erhålla vidsträckta funktioner inom andra grenar av socialvården. Även om man på denna väg skulle kunna vinna de speciella kriminalpolitiska syften, som nu närmast äro i fråga, torde i vart fall de praktiska svårigheterna att få till stånd en så vidlyftig organisation vara påtagliga.

Icke heller kan jag dela den i vissa yttranden framförda åsikten att en förbättring av skyddsarbetet borde ske enbart eller huvudsakligen genom ökat ekonomiskt understöd åt den frivilliga hjälp- och skyddsverksamheten. Härei ligger icke något underskattande av det värdefulla arbete som skyddsföreningarna och svenska skyddsförbundet utföra på detta område. Emellertid må erinras att långt ifrån alla av de nämnda föreningarna ägna sig åt de uppgifter som nu påkalla särskild uppmärksamhet, nämligen övervakning över villkorligt dömda och frigivna samt förundersökning. För att åstadkomma nödvändig planmässighet och ett effektivt skyddsarbete i de olika delarna av landet synes det erforderligt att statliga organ ställas vid sidan av de befintliga enskilda sammanslutningarna. Det torde icke behöva befaras att den frivilliga skyddsverksamheten härigenom skulle lida förfång. Konsulenternas verksamhet bör snarare, rätt utövad, vara ägnad att väcka och stärka intresset för de ifrågavarande uppgifterna. Otvivelaktigt finnes på detta område utrymme för såväl statlig som enskild verksamhet, och i praktiken kommer det säkerligen icke att möta större svårigheter att åvägbringa det samarbete mellan konsulenter och skyddsföreningar som av de sakkunniga förutsatts och som även i flera yttranden betecknats såsom i hög grad önskvärt.

Med hänsyn till det nu sagda och av skäl i övrigt som de sakkunniga närmare utvecklat synes en organisation av den beskaffenhet som av dem förordats böra komma till stånd. Dennas genomförande torde i själva verket utgöra en väsentlig förutsättning för att reformen av lagstiftningen om villkorlig dom skall kunna erhålla den praktiska betydelse som därmed är avsedd.

Rörande konsulenternas och assistenternas arbetsuppgifter yttrar departementschefen:

De arbetsuppgifter som skulle komma att åvila de föreslagna konsulenterna och deras assistenter torde bli tämligen omfattande. Deras verksamhet bör till viss del bli av rådgivande och kontrollerande karaktär. De skola sålunda bistå övervakare över villkorligt dömda och tillsyningsmän för villkorligt frigivna vid utförandet av deras uppdrag samt ha uppsikt över hur de fullgöra sina åligganden. Bland annat böra konsulenterna härvid tillse att sådana särskilda åtgärder beträffande villkorligt dömda och villkorligt frigivna, som föreskrivits i samband med villkorlig dom eller frigivning, bli tillämpade på ändamålsenligt sätt. En betydelsefull uppgift kommer att åvila befattningshavarna därigenom att de skola stå domstolarna till tjänst med råd och upplysningar dels i fråga om anställnings- och utbildningsmöjligheter samt andra lämpliga åtgärder för omhändertagande av dem för vilka villkorlig dom ifrågasättes, dels beträffande personer som äro lämpliga och villiga att utses till övervakare. Liknande uppgifter skola åvila konsulenterna även i fråga om frigivna fångar. För att

kunna fullgöra dessa åligganden är det tydligen erforderligt att konsulenterna söka samarbete såväl med offentliga arbetsförmedlingsanstalter som med den frivilliga hjälpverksamhetens organ, främst skyddsföreningarna. I den mån tid och övriga förhållanden det medgiva böra konsulenterna själva, liksom assistenterna, åtaga sig övervaknings-, tillsyns- och förundersökningsuppdrag.

I såväl sakkunnigbetänkandena som åtskilliga av yttrandena har ifrågasatts, huruvida icke konsulenterna lämpligen borde erhålla även andra arbetsuppgifter än de nu berörda. Starka skäl tala otvivelaktigt för att låta konsulenternas verksamhetsfält omfatta även personer, som utskrivs på prov efter att ha undergått tvångsuppfostran, ungdomsfängelse, förvaring eller internering. För fullgörandet av de uppgifter som sammanhånga med lagstiftningen om villkorlig dom är det, såsom jag framhållit i motiveringen till 8 § förslaget till lag om villkorlig dom, nödvändigt att konsulenterna uppehålla kontakt med och samverka med barnavårdsnämnderna och de övriga organ som handhava samhällets ungdomsvård. För den verksamhet som har avseende å villkorligt dömda personer och frigivna fångar förutsättes även samarbete med de myndigheter på vilka tillämpningen av alkoholist- och lösdrivarlagstiftningen ankommer. Huruvida det är möjligt att låta konsulenternas verksamhet direkt avse även ungdoms-, alkoholist- och lösdrivarvården torde icke kunna avgöras, förrän erfarenhet vunnits rörande omfattningen av de uppgifter som skulle komma att åligga dem beträffande villkorligt dömda, frigivna fångar samt dem som utskrivits från andra fångvårdens anstalter än fångelser.

I fråga om konsulentorganisationens närmare utformning anför departementschefen vidare:

I fråga om konsulentorganisationens omfattning må framhållas, att det uppenbarligen är av betydelse att antalet befattningshavare blir tillräckligt för att dessa icke skola nödgas inskränka sig till en allmänt rådgivande och kontrollerande verksamhet. De böra dessutom i en icke alltför obetydlig omfattning kunna ägna individuell omvårdnad åt de särskilda fallen. Detta gäller framför allt i orter där den frivilliga skyddsverksamheten icke nått större utveckling eller där det eljest möter svårigheter att erhålla kompetenta övervakare. Likaledes är det angeläget att konsulentdistrikten icke göras så stora att konsulenten icke kan skaffa sig en någorlunda ingående känedom om förhållandena inom distriktets olika delar.

Med beaktande av dessa synpunkter torde det vara motiverat att, såsom de sakkunniga föreslagit i sitt betänkande om villkorlig dom, bestämma antalet konsulentbefattningar till tolv jämte en såsom bisyssla avsedd konsulentbefattning för Gotlands län. Därtill torde fem assistenter böra anställas till hjälp åt de konsulenter, vilkas distrikt bliva särskilt arbetstyngda genom sin folkmängd eller utsträckning. Såsom de sakkunniga föreslagit böra befattningshavarna lyda under fångvårdsstyrelsen.

En preliminär undersökning har givit vid handen att distriktsindelningen lämpligen torde kunna ske enligt följande plan, som tillika anger i vilka distrikt en assistentbefattning syns erforderlig:

Stockholms stad (1 assistent)

Stockholms och Uppsala län

Södermanlands och Östergötlands län

Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län

Gotlands län

Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län (1 assistent)

Göteborgs och Bohus samt Hallands län (1 assistent)
Älvsborgs och Skaraborgs län
Värmlands och Örebro län
Västmanlands och Kopparbergs län
Gävleborgs län
Västernorrlands och Jämtlands län (1 assistent)
Västerbottens och Norrbottens län (1 assistent).

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att slutligt fastställa distriktsindelningen ävensom att bestämma befattningshavarnas stationeringsorter.

Med hänsyn till den förestående revisionen av avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie tjänstemän bör den av de sakkunniga föreslagna anställningsformen, å extra stat, icke ifrågakomma. Övervägande skäl synas tala för att, såsom lönenämnden tillstyrkt, såväl konsulenterna — med undantag av konsulenten på Gotland — som ock assistenterna tills vidare bliva extra ordinarie tjänstemän. Det av statskontoret framförda förslaget att göra befattningarna till arvodestjänster torde i praktiken kunna medföra vissa olägenheter. Sålunda kan befaras att rekryteringen därigenom skulle försvåras. Den omständigheten att befattningarna redan från början uppföras såsom extra ordinarie tjänster utesluter givetvis icke att de, i den mån förhållandena därtill giva anledning, under en övergångstid uppehållas genom förordnande på viss tid, exempelvis ett år.

Vid prövningen av frågan om befattningshavarnas löneställning bör beaktas icke blott arbetets krävande natur utan även att värdet av den föreslagna organisationen i hög grad blir beroende av att väl kvalificerade personer kunna erhållas för befattningarna. Vid tillsättandet av dessa bör stort avseende fästas vid sökandenas personliga läggning och egenskaper, deras föregående utbildning på detta och närliggande områden samt deras erfarenhet i allmänhet av socialt arbete. Enligt vad som från sakkunnigt håll upplysts, torde med den omfattning detta arbete numera har i vårt land svårigheter icke behöva uppstå för tjänsternas besättning med lämpliga personer. Med hänsyn till de olika omständigheter som måste tagas i betraktande vid rekryteringen finner jag det befogat att, på sätt lönenämnden tillstyrkt, konsulenterna — vilka böra benämnas skyddskonsulenter — uppföras i 21 lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. För assistenterna synes däremot, i närmare anslutning till vad statskontoret föreslagit beträffande deras löneställning, en placering i 16 lönegraden vara tillfyllest. För konsulentbefattningen på Gotland torde böra beräknas ett årsarvode å 1,500 kronor.

I anslutning härtill förordar departementschefen, att för bestridande av avlöningar åt konsulenterna och assistenterna anvisas ett anslag av förslagsanslags natur, benämnt *Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar*. Då organisationen är avsedd att träda i funktion först med ingången av år 1940, beräknas för budgetåret 1939/40 ett belopp motsvarande hälften av årskostnaden. I enlighet härmed uppskattas avlöningskostnaderna för nästa budgetår till 55,000 kronor. För *Skyddskonsulentorganisationens omkostnader* beräknas medelsbehovet under samma budgetår till 31,500 kronor, fördelat med 22,500 kronor å reseersättningar och 9,000 kronor å expenser.

Beträffande de sakkunnigas förslag i övrigt anför departementschefen här efter bland annat:

Den föreslagna arvodesförhöjningen till övervakare över villkorligt dömda har uttryckligen tillstyrkts i många yttranden.

Såsom redan i det föregående omnämnts, möter det för närvarande på sina håll svårigheter att förmå lämpliga personer att åtaga sig övervakningsuppdrag. Det måste ock medgivas, att de nuvarande arvodena icke bereda skäligen gottgörelse för det ofta besvärliga och otacksamma arbete som övervakning innebär. Då det för tillämpningen av den villkorliga domen, såväl i dess nuvarande form som än mera efter den föreslagna reformen, är av största vikt att det finnes tillgång till kvalificerade övervakare, synes en arvodeshöjning vara väl motiverad. Att såsom i flera yttranden förordats höja arvodena utöver vad de sakkunniga föreslagit torde dock icke vara påkallat. Ej heller torde det vara rådligt att införa bestämmelser om tilläggsarvode, då dylika bestämmelser säkerligen skulle vålla åtskilliga svårigheter i tillämpningen.

Arvodeshöjningen torde få beräknas träda i kraft den 1 januari 1940.

De sakkunniga ha i betänkandet om villkorlig dom uppskattat kostnaden för arvodeshöjningen till cirka 45,000 kronor om året, därvid de utgått från att de i nämnda betänkande föreslagna tolv konsulenterna — jämte en konsulent för Gotland — skulle i viss utsträckning själva, utan arvode, handhava övervakningen. Denna uppskattning torde kunna läggas till grund för anslagsberäkningen. Visserligen är det av naturliga skäl svårt att, innan den föreslagna organisationen trätt i tillämpning, bedöma i vad mån befattningshavarna skola få tid att själva handhava övervakningsuppdrag, men det finnes dock goda skäl att antaga att de, om konsulentorganisationen enligt vad jag förordar utökas med fem assistenter, skola kunna ägna sig åt sådan verksamhet i ej obetydlig utsträckning.

Gällande riksstat upptager under andra huvudtiteln ett förslagsanslag till *Övervakning av villkorligt dömda* å 70,000 kronor. På grund av det anförda torde ett sådant anslag böra beviljas för nästa budgetår å 92,500 kronor.

De sakkunnigas förslag att ersättning skall utgå till tillsyningsmän över villkorligt frigivna anser jag mig böra biträda. Det synes nämligen skäligt, att dessa tillsyningsmän lika väl som övervakare över villkorligt dömda erhålla gottgörelse för sitt arbete, och ett om än blygsamt arvode kan förmodas göra det lättare att erhålla kompetenta tillsyningsmän. Arvodet synes böra utgå efter samma grunder som arvodet till övervakare över villkorligt dömda.

Såsom de sakkunniga framhållit kräver följdriktigheten, att om arvode åt tillsyningsmän över villkorligt frigivna införes, sådan förmån tillerkännes även tillsyningsmän över dem som på prov utskrivits enligt lagarna om ungdomsfängelse, tvångsuppfostran samt förvaring och internering. En sådan åtgärd synes starkt motiverad även med hänsyn till vikten av att lämpliga tillsyningsmän kunna erhållas jämväl för dessa kategorier.

Arvodena torde böra utgå från och med ingången av år 1940.

Kostnaderna torde lämpligen bestridas från ett gemensamt anslag, ehuru tillsyningsmännen tillsätts av olika myndigheter i olika hithörande fall. Att beräkna medelsbehovet är för närvarande förenat med svårigheter, då lagstiftningen om ungdomsfängelse först nyligen och den reformerade lagstiftningen om förvaring och internering ännu icke trätt i tillämpning. Ett överslag torde emellertid giva vid handen, att införandet av de ifrågakvarande arvodena i och för sig är ägnat att medföra en kostnad av omkring 20,000 kronor om året. Då det emellertid kan förväntas att konsulenterna och assistenterna skola kunna själva, utan arvode, ombestyras en del av tillsynsuppdragen, torde kostnadssumman kunna begränsas till 15,000 kronor om året. För nästa budgetår bör på grund av det anförda beviljas ett förslagsanslag till *Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.* å 7,500 kronor.

Till understöd åt verksamhet för frigivna och villkorligt dömda ha de sakkunniga föreslagit ett anslag å 100,000 kronor. Av det föreslagna anslaget skall enligt de sakkunniga bestridas utgifter för inackordering — i fall där sådan åtgärd befinnes lämplig — av villkorligt dömda och av frigivna fångar samt avgifter för sådana personers intagande å sjukhus och andra liknande anstalter, i den mån anstaltsvård erfordras och ej kan bekostas på annat sätt, ävensom tillfällig hjälp åt sådana personer. Förslaget, som i denna del icke föranlett erinran i yttrandena, finner jag mig böra biträda.

Enligt de sakkunniga skall vidare av berörda anslag kunna utgå gottgörelse åt arbetsgivare som taga frigivna fångar i sin tjänst. Sådan gottgörelse är avsedd att utgå endast för kortare tid och allenast åt arbetsgivare som bereder den frigivne hans första anställning efter anstaltsvistelsen. Då det i vissa fall torde vara omöjligt att på annat sätt få den frigivne placerad i nyttigt arbete, synes den föreslagna anordningen böra försökas. Det bör emellertid framhållas, att gottgörelse icke bör tillerkännas någon utan efter noggrann prövning av omständigheterna i fallet, varvid bland annat bör tillses att övriga arbetssökandes intressen icke trädas för nära. Uppenbart torde vara, att endast mindre belopp kunna ifrågakomma och att gottgörelse bör utgå endast i undantagsfall, när det eljest icke skulle vara möjligt för den frigivne att erhålla lämpligt arbete.

Understöd av nu angivna slag bör kunna ifrågakomma, utom för villkorligt dömda och frigivna fångar, jämväl för personer som, utan att vara fångar, frigivas eller utskrivs från fångvården tillhöriga anstalter.

Med stöd av det anförda får jag tillstyrka att medel anvisas för de nu nämnda ändamålen efter ett beräknat årsbehov av 100,000 kronor. Ökningen av medelsbehovet torde emellertid böra beräknas inträda först med ingången av år 1940. För nästa budgetår skulle därför erfordras ett anslag uppgående till det tidigare för ändamålet anslagna beloppet 33,000 kronor ökat med hälften av 67,000 kronor eller således till 66,500 kronor. Jag får därför förorda, att för nästa budgetår beviljas ett anslag till *Understöd åt verksamhet för villkorligt dömda och för frigivna fångar m. fl.* å 66,500 kronor.

Vid bifall härtill skulle för nästa budgetår erfordras följande anslag:

Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar	kronor	55,000
Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader	»	31,500
Övervakning av villkorligt dömda	»	92,500
Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.	»	7,500
Understöd åt verksamhet för villkorligt dömda och för frigivna fångar m. fl.	»	66,500

Summa kronor 253,000.

I jämförelse med tidigare utgående motsvarande anslag utgör anslagshöjningen 150,000 kronor.

Utskottet vill till en början erinra, att första lagutskottet i sitt utlåtande nr 35 i huvudsak tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition nr 86 med förslag till ny lagstiftning angående villkorlig dom m. m. Lagutskottet har därvid anslutit sig till departementschefens i nämnda proposition uttalade uppfattning,

Utskottet.

att förverkligandet av konsulentorganisationen finge anses utgöra en väsentlig förutsättning för att den nya lagstiftningen skulle erhålla avsedd praktisk betydelse. Lagutskottet har vid sitt tillstyrkande av denna lagstiftning tillika utgått från att organisatoriska anordningar komma till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med vad i nu förevarande proposition (nr 87) föreslagits.

Statsutskottet vill för sin del icke bestrida, att nuvarande organisatoriska resurser för tillsyn över villkorligt dömda och villkorligt frigivna samt för frigivna fångars skydd mången gång visat sig icke vara tillfyllest. Utskottet är ock ense med departementschefen därom, att ett genomförande av den föreslagna lagstiftningen om villkorlig dom ställer ökade krav på hithörande övervakningsinstitut samt nödvändiggör en effektivisering och komplettering av detsamma.

När det åter gäller att bedöma de åtgärder, som böra vidtagas i nu angivna hänseende, hava inom statsutskottet betänkligheter yppats mot att skapa en så pass omfattande och fast konsulentorganisation, som departementschefen föreslagit, innan någon tids erfarenhet vunnits rörande den arbetsbörda, som den nya lagstiftningen kan komma att innebära för nämnda organisation. Sympatier hava ock uttalats för statskontorets förslag att tills vidare begränsa sig till att anvisa medel för anställande av erforderligt antal konsulenter och assistenter mot lämpligt avvägda arvoden. Då det emellertid för det praktiska värdet av ifrågavarande organisation måste anses vara av särskild vikt, att för ändamålet lämpade krafter förvärvas samt att dessa beredas tillräckliga möjligheter att förskaffa sig ingående kännedom om hithörande klientel och dess förutsättningar å arbetsmarknaden, har utskottet icke ansett sig böra frångå Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Den förordade höjningen av nuvarande arvoden till övervakare över villkorligt dömda synes utskottet skäligen, liksom ock åtgärden att bereda tillsyningsmän över villkorligt frigivna och vissa därmed jämförliga kategorier ersättning efter enahanda grunder. Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har ej heller givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) godkänna följande personalförteckning för skyddskonsulentorganisationen, att gälla tills vidare från och med den 1 januari 1940:

Personalförteckning.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad
än 20.

12 skyddskonsulenter ..... Eo 21;

b) fastställa följande avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med den 1 januari till och med den 30 juni 1940:

Avlöningsstat.

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	kronor	750
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a) Grundavlöningar		
m. m.	kronor	50,000
b) Avlöningsförhöjningar		
m. m., <i>förslagsvis</i>	»	1,000
		»
		51,000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	3,250
	Summa kronor	55,000;

- c) under andra huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa
- 1) till *Skyddskonsulentorganisationen*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 55,000 kronor,
  - 2) till *Skyddskonsulentorganisationen*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 31,500 kronor,
  - 3) till *Övervakning av villkorligt dömda* ett förslagsanslag av 92,500 kronor,
  - 4) till *Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.* ett förslagsanslag av 7,500 kronor,
  - 5) till *Understöd åt verksamhet för villkorligt dömda och för frigivna fångar m. fl.* ett anslag av 66,500 kronor.

Stockholm den 5 juni 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gränebo*, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Andersson* i Fältenborg, *Bergström*, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Larsson* i Varberg, *Carlström*, *Magnusson* i Kalmar, *Sundberg* och *Bäcklund*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Svensson* i Grönvik, *Eriksson* i Stockholm, *Danielsson*, *Ward*, *Staväng*, *Andersson* i Malmö, *Bergström*, *Mårtensson* och *Hansson* i Rubbestad.